

Mariusz Grabowski

Edukacja obcojęzyczna dzieci w wieku wczesnoszkolnym

Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce : kwartalnik dla nauczycieli nr 3, 46-48

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Mariusz Grabowski
Centrum Rehabilitacyjno-Opiekuńcze w Łodzi

EDUKACJA OBCOJĘZYCZNA DZIECI W WIEKU WCZESNOSZKOLNYM

*„Nie możemy myśleć o języku w klasie szkolnej jedynie w kategoriach porozumiewania się, lecz musimy rozważyć, jak same dzieci używają języka podczas uczenia się”
(Barnes, 1976)*

Język to nie tylko wewnętrzna potrzeba każdego człowieka, ale także narzędzie niezbędne do procesu komunikowania się. Powszechnie przyjęto, że jest to system znaków rozpatrywany aż w trzech ujęciach: konwencjonalnym, semantycznym i dwuklasowym. Współcześni lingwiści nadal starają się rozszerzyć to narzędzie w ujęciu socjologicznym. Badania przeprowadzone przez Bernstaina i Fischmana zilustrowały nowe spojrzenie na istotę języka. Uważają oni, że jest to element, który prowadzi do komunikacji społecznej.

W aspekcie psychologicznym język jest rozpatrywany pod kątem czynników psychologicznych. Narzędzie to początkowo postrzegano jako reakcję jednostki na pewne bodźce. Uważano, że powstaje ona na skutek treści psychicznych, emocjonalnych i intelektualnych. Z wyżej wymienioną teorią nie zgadzał się znany językoznawca N. Chomsky. Postrzegał on język raczej jako „zachowanie językowe”. Myśl tego wybitnego profesora lingwistyki zainspirowała i wpłynęła na J. Jenkinsa do interpretacji tego pojęcia. Przedstawił on język jeszcze w innym wymiarze. Twierdził, że jest to narzędzie, które pomaga człowiekowi odnaleźć się w nowych sytuacjach.

Badacz, przedstawiając nową koncepcję, uważał, że bez udziału procesu myślenia człowiek nie jest w stanie posługiwać się tym złożonym narzędziem.

Nauczanie i uczenie się to istotne elementy w procesie kształcenia dzieci. W toku tego postępowania uczniowie przyswajają umiejętności, które będą dla nich kiedyś stanowiły cenną wskazówkę w procesie komunikowania się z drugim człowiekiem.

„Przyswajanie języka to proces konstrukcji nieustannie wymagający zachowań kreatywnych, podczas którego uczeń próbuje skonstruować nowy wewnętrzny system językowy, zmienić jego strukturę, względnie stworzyć podsystemy”¹. Taka kolejność przyswajania staje się dla dzieci pewną formą nabywania umiejętności.

Proces dydaktyczny powinien być zawsze dostosowany do potrzeb dziecka. Program nauczania w ujęciu T. Wójcika „stanowi niezbędne wytyczne ujednolicające zarówno treści nauczania jak i stawiane cele nauczania. Program określa jedynie zakres materiału i wybrane zagadnienia językowe”².

Od konstrukcji programu nauczania zależy, jaką wiedzę i umiejętności posiadają uczniowie. Głównym zadaniem nauczyciela języka obcego jest interpretacja

¹ M. Materniak, *Nauczanie i uczenie się języków obcych*, „Życie Szkoły” 2007, nr 8, s. 12.

² T. Wójcik, *Aspekty procesu glottodydaktycznego*, Warszawa 1982, s. 48.

programu, która powinna uwzględniać sposób i zakres jego realizacji oparty na prawidłowo dobranym podręczniku do zajęć.

Metody nauczania pełnią ważną funkcję w procesie dydaktycznym. „Wyróżniamy dwie metody nauczania języka: metodę bezpośrednią i pośrednią (gramatyczno-tłumaczeniową)”³.

Metoda bezpośrednia oddziałuje na jednostkę poprzez odpowiedni tekst. Jest metodą, która opiera się na indukcyjnym poznaniu języka. Jej zaletą jest to, że nauczyciel nie musi wielokrotnie powtarzać poleceń uczniom. Posługuje się on głównie środkami dydaktycznymi słuchowymi. „Pełne nasycenie lekcji językiem obcym jest bardzo ważnym elementem w całokształcie nauki, często zupełnie niedocenianym przez nauczycieli. Omawiane polecenia i wypowiedzi wprowadza się stopniowo, tłumacząc je na język polski przy pierwszym ich użyciu. Wymaga to dużej dyscypliny ze strony nauczającego”⁴. Natomiast w metodzie pośredniej najważniejszy element stanowią reguły gramatyczne. „Metoda ta opiera się na działaniu dedukcyjnym i nie powinna być stosowana w nauczaniu dzieci. Można stosować jedynie jej dorywcze techniki, które w niektórych przypadkach pomagają w zrozumieniu trudnych zagadnień językowych lub służą nauczycielowi w sprawdzeniu stopnia przyswojenia materiału językowego.

J. Brzeziński dokonał klasyfikacji form pracy w nauczaniu dzieci. Podział ten przedstawił w następujący sposób:

- uczenie się przez postrzeganie i wchłanianie materiału nauczania – wpływa na utrzymanie uwagi i sprzyja kształceniu wytrwałości,
- uczenie się poprzez skojarzenia – oddziałuje na organizm poprzez słowo i ilustrację,
- uczenie się instrumentalne – następuje pod wpływem bodźca i motywacji działania,
- uczenie się naśladowcze – polega na wykształceniu nowych zachowań w oparciu o obserwację zachowania się określonego modelu”⁵.

Po wejściu do Unii Europejskiej języki obce stały się istotną częścią nauczania szczególnie w klasach I–III szkoły podstawowej. Wiedza przekazywana przez nauczycieli nie jest tylko czystą teorią, ale także zabawą, która prowadzi do szybszego przysposabiania przez nie pojęć. Taka osnowa zajęć sprawia, że dzieci chętniej uczestniczą w zajęciach. Uczniowie klas I–III znając podstawy języka obcego, są w stanie tworzyć i rozumieć poprawnie zdania. Wykazują umiejętności, które wskazują na ich poprawną komunikację z rówieśnikami.

„Programy nauczania podają także zasady układu czy inaczej uszeregowania materiału językowego w pewnej kolejności, a więc precyzują tzw. „gradację materiału językowego” w programie. Mogą one bowiem uznawać, że:

- należy szeregować materiał od łatwiejszego do trudniejszego bez względu na jego wartość komunikacyjną, czy też jego rolę w systematycznej nauce języka,

³ G. Paprotna, *Wybrane uwarunkowania nauczania języka obcego w klasach I–III szkoły podstawowej*, [w:] *Różne aspekty edukacji lingwistycznej dziecka*, (red.) M.T. Michalczyńska, M. Kisiel, Kraków 2001, s. 53.

⁴ J. Brzeziński, *Nauczanie języków obcych dzieci*, Warszawa 1987, s. 46.

⁵ G. Paprotna, *Wybrane...*, s. 53.

- należy szeregować materiał, zaczynając od materiału o dużej przydatności komunikacyjnej do materiału o mniejszej wartości komunikacyjnej,
- należy szeregować systematycznie według kryteriów językoznawczych.

Jednak najnowsze badania nad aktywizacją języka obcego u dzieci na poziomie szkoły podstawowej podają cztery główne cele nauczania na tym etapie edukacji:

- nauczanie języka obcego powinno wspomagać nadrzędny cel, jakim jest rozwój intelektualny dziecka,
- nauczanie języka obcego powinno zawierać kształtowanie umiejętności oraz rozwój intelektualno-kulturowo-socjalizacyjny dziecka w zakresie:
 - wprawy w czytaniu i pisaniu,
 - wiedzy matematycznej,
 - świadomości językowej w znaczeniu ogólnym,
 - otwarcia na świat zewnętrzny wokół niego – społeczeństwo i jego kulturę, także poza granicami jego własnego kraju.
- nauczanie języka obcego na poziomie podstawowym powinno przynieść w rezultacie nabycia pewnych, odpowiednich do danego poziomu nauczania wiadomości i umiejętności językowych.

Jak widać ostatni cel – nauczania języka obcego jest warunkowany przez pierwsze trzy z wymienionych wyżej”⁶.

Nauczanie języków obcych realizuje już większość szkół podstawowych w naszym kraju. Niestety niektóre wprowadzają jego naukę dopiero w czwartej klasie szkoły podstawowej. Problem ten wynika głównie z małej ilości wykształconych nauczycieli oraz odpowiednio skonstruowanych programów nauczania.

„Nauczanie języka obcego na szczeblu edukacji wczesnoszkolnej to otwarty problem badawczy”⁷. Jego rozwiązanie znajdziemy na pewno w dalszych poszukiwaniach teoretyczno-praktycznych.

Mariusz Grabowski

Bibliografia:

- Brzeziński J., *Nauczanie języków obcych dzieci*, Warszawa 1987.
- Materniak M., *Nauczanie i uczenie się języków obcych*, „Życie Szkoły” 2007, nr 8.
- Filipiak E., *Aktywność językowa dzieci w wieku wczesnoszkolnym*, Bydgoszcz 1996.
- G. Paprotna, *Wybrane uwarunkowania nauczania języka obcego w klasach I–III szkoły podstawowej*, [w:] *Różne aspekty edukacji lingwistycznej dziecka*, red. M.T. Michalczevska, M. Kisiel, Kraków 2001.
- Piowowska J., *Cele nauczania języka angielskiego na poziomie klas 0–III szkoły podstawowej*, www.sp.14.lublin.pl/rodzice/celenja.doc.
- Wójcik T., *Aspekty procesu glottodydaktycznego*, Warszawa 1982.

⁶ J. Piowowska, *Cele nauczania języka angielskiego na poziomie klas 0–III szkoły podstawowej*, www.sp.14.lublin.pl/rodzice/celenja.doc.

⁷ G. Paprotna, *Wybrane uwarunkowania nauczania języka obcego w klasach I–III szkoły podstawowej*, [w:] *Różne aspekty edukacji lingwistycznej dziecka*, (red.) M. T. Michalczevska, M. Kisiel, Kraków 2001, s. 66.